

informe de la comunicació a Catalunya 2000

inCOM
Institut de la Comunicació

Universitat
Autònoma
de Barcelona

INFORME DE LA COMUNICACIÓ A CATALUNYA 2000

Maria Corominas
Miquel de Moragas Spà
(editors)

Institut de la Comunicació
Universitat Autònoma de Barcelona

Amb el suport de:
Generalitat de Catalunya

Amb el patrocini de:
al-pi
Gas Natural SDG
El Periódico de Catalunya

Amb la col·laboració de:
Diputació de Barcelona
Fundació Jaume Bofill
Infoadex

Informe de la comunicació a Catalunya 2000 / Maria Corominas, Miquel de Moragas Spà (eds.). -- Bellaterra : Institut de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona, 2000.
ISBN 84-699-2574-1

I. Corominas, Maria II. Moragas Spà, Miquel de 1. Comunicació -- Catalunya -- Anuaris -- 2000 2. Mitjans de comunicació -- Catalunya -- Anuaris -- 2000 3. Comunicació -- Catalunya -- aspectes socials 4. Comunicació -- Catalunya -- aspectes polítics 4. Comunicació -- Catalunya -- ètics i morals 5. Comunicació i Cultura -- Catalunya 6. Informació -- Tecnologia -- Catalunya

301.153 (467.1)"2000"

Coordinació general

Maria Corominas

Director de l'InCom

Miquel de Moragas Spà

Consell de redacció

Maria Corominas

Miquel de Moragas Spà

Daniel E. Jones

Bernat López

Gemma Larrègola

Secretaria de redacció

Josep Àngel Guimerà i Orts

Marta Civil

Ana Belén Moreno

Correcció i assessorament lingüístic

Oriol Gibert

Gemma Casamajó

Josep Saurí

Edició i disseny

Miquel Gómez

Xavier Martínez Chico

Nando Salvà

Eduardo Ramos

Mario Moya

Impressió i encuadernació

Novoprint

Dipòsit legal

B-26.558-2000

Autors

Salvador Alsius
Laura Bergés
Montse Bonet
Lluís Bonet i Agustí
Héctor Borrat
Lluís de Carreras i Serra
Marta Civil
Maria Corominas
Matilde Delgado
David Domingo
Anna Fajula
Xavier Ferràndiz Bofill
Rosa Franquet
Philipp Fürst
M. Antònia Galceran
Núria García
Josep Gifreu
Josep Lluís Gómez Mompert
Román Gubern
Josep Àngel Guimerà i Orts
Daniel E. Jones
Gemma Larrègola

Bernat López
Joan Majó
Xavier Marcet
Enric Marín i Otto
Josep M. Martí
Rosario de Mateo
Miquel de Moragas Spà
Llúcia Oliva
Emili Prado
Núria Puig
J. Vicenç Rabadan
Natividad Ramajo
Esteve Rimbau
José M. Ricarte
David Roca
Marta Sabater
Jordi Sànchez
Maite Soto
Casimiro Torreiro
Joan Manuel Tresserras
David Vidal Castell
Pere Vila i Fumàs

INFORME DE LA COMUNICACIÓ A CATALUNYA 2000

Presentació	6
Miquel de Moragas Spà, Maria Corominas	
Introducció	9
Miquel de Moragas Spà, Maria Corominas	
Part I	
LA SITUACIÓ DELS MITJANS	
(Informes, estadístiques, interpretacions)	
1. La premsa	17
Josep Lluís Gómez Mompart, David Vidal Castell	
2. La ràdio	43
Josep M. Martí, Montse Bonet	
3. La televisió	67
Emili Prado, Matilde Delgado, Núria García, Gemma Larrègola	
4. La publicitat	91
José M. Ricarte, David Roca, Anna Fajula, Philipp Fürst	
5. El sector cinematogràfic	113
Esteve Riambau, Casimiro Torreiro	
6. Grups de comunicació	125
Rosario de Mateo, Laura Bergés, Núria Puig, Marta Sabater	
7. Tres indústries culturals d'edició discontinua: editorial, fonogràfica, videogràfica	145
Daniel E. Jones	
8. Multimèdia i Internet	167
Rosa Franquet, Matilde Delgado, Natividad Ramajo, Maite Soto	
9. Les telecomunicacions	185
Pere Vila i Fumàs, Xavier Ferràndiz Bofill	
10. La comunicació local	213
Observatori de la Comunicació Local (J. Vicenç Rabadan, Montse Bonet, Josep Àngel Guimerà i Orts, Miquel de Moragas Spà, David Domingo, Bernat López)	
11. Les polítiques de comunicació	243
Miquel de Moragas Spà, Bernat López	
12. La llengua	259
Maria Corominas, Llúcia Oliva	

13. La Xarxa a la premsa, la premsa a la Xarxa	275
Héctor Borrat	

Part II

PROSPECTIVA EN COMUNICACIÓ

Grans tendències

14. Comunicació i pensament estratègic a l'empresa	295
Xavier Marcet	
15. Dret a la informació i ètica periodística	303
Salvador Alsius	
16. La Unió Europea i la Societat de la Informació	311
Joan Majó	
17. La imatge en la societat de la informació	321
Román Gubern	
18. L'impacte cultural de les noves tecnologies	329
Enric Marín i Otto, Joan Manuel Tresserras	
19. L'espai català de comunicació en l'era digital	339
Josep Gifreu	
20. Nous reptes per a les polítiques culturals a Catalunya	347
Lluís Bonet i Agustí	
21. El control democràtic de la televisió	359
Lluís de Carreras i Serra	
22. Comunicació política i noves tecnologies	371
Jordi Sànchez	

Part III

DOCUMENTACIÓ I ESTUDIS

23. Documentació i estudis	381
23.1. Selecció bibliogràfica (1999)	382
M. Antònia Galceran	
23.2. Recull de tesis doctorals llegides a Catalunya (1998 i 1999)	389
Marta Civil	
23.3. Estudis universitaris	392
Marta Civil, Josep Àngel Guimerà i Orts	
23.4. Webs d'interès	393
Marta Civil, Josep Àngel Guimerà i Orts	

LA UNIÓ EUROPEA I LA SOCIETAT DE LA INFORMACIÓ

Joan Majó

President de grup de treball
de l'Information Society Forum
(Unió Europea)

La societat de la informació s'està construint, a diferents punts del món, a partir de models i propostes diversos. Des de 1993, la Unió Europea ha insistit a dotar d'una dimensió social el seu model, contraposant-lo al projecte fonamentalment tecnològic i econòmic dels Estats Units. En aquest capítol s'explica, de manera resumida, el contingut de les idees i les reflexions que són la base del que es pot anomenar model europeu de la societat de la informació.

En el futur és quasi segur que coexistiran diferents models de societat de la informació, tal com ara trobem diferents models de societat industrial

Es va voler contraposar al projecte americà de les autopistes de la informació un projecte europeu sobre la societat de la informació que també tingués en compte les dimensions més socials del canvi

1. Introducció: la perspectiva europea

En el futur és quasi segur que coexistiran diferents models de societat de la informació, tal com ara trobem diferents models de societat industrial. És veritat que la dinàmica creada per la globalització econòmica, en bona part conseqüència de la mateixa revolució de les tecnologies de la informació, fa més difícil la coexistència de models gaire diferents quan ja no els separen barreres geogràfiques. Però això no vol dir de cap manera que totes les societats desenvolupades hagin de convergir cap a un model únic.

Les societats industrials actuals difereixen força, per exemple, en la importància que donen a evitar l'exclusió social, en la preocupació per l'impacte ambiental de l'activitat econòmica o en la forma de fer compatibles les iniciatives individuals amb els interessos col·lectius.

Des que l'any 1993 es va fer públic el *Llibre Blanc sobre el creixement, la competitivitat i l'ocupació* (Llibre Blanc de Delors), la Comissió Europea no ha deixat d'insistir en la dimensió social del model europeu. Com a símbol d'aquesta preocupació, de seguida es va voler contraposar al projecte americà de les autopistes de la informació --fonamentalment tecnològic i econòmic-- un projecte europeu sobre la societat de la informació que, a més de continuar i potenciar totes les accions que ja s'estaven fent en el camp de la tecnologia (programes de recerca) i de l'economia (processos de liberalització), també tingués en compte les dimensions més socials del canvi.

És a partir d'aquesta presa de posició política que s'ha d'entendre tota l'actuació de la Unió Europea (UE) d'aquests darrers anys. Alguns exemples són: el gran impuls a la liberalització de les telecomunicacions i a la creació de xarxes digitals; la renovació dels programes de recerca, amb èmfasi en les tecnologies de la societat de la informació; la publicació de l'anomenat *Informe Bangemann*; la creació de l'Information Society Forum, i l'intent de redactar una carta dels drets dels ciutadans i dels consumidors.

No pretenc fer un recull descriptiu de l'actuació de la UE en aquest camp. Els funcionaris de totes les institucions públiques, i també alguns polítics, tenen una gran afició a fer llistes i a explicar tot el que han fet o estan fent. Jo prefereixo enfocar-ho des d'una altra perspectiva. Com a membre i president de grup de treball de l'Information Society Forum, intentaré fer un resum de les idees i reflexions que crec que són la base del que podríem anomenar el model europeu de la societat de la informació.

2. La via europea

Sens dubte, el desenvolupament de les tecnologies de la informació i de les telecomunicacions ofereix oportunitats extraordinàries per estimular el creixement econòmic i augmentar els nivells de benestar i de qualitat de vida. Europa encara la transició a la societat de la informació amb entusiasme i amb grans esperances. Si estan ben utilitzades, aquestes noves forces poden contribuir a un creixement econòmic més gran, a una millor distribució social i a una reducció de l'impacte ambiental; aquests són valors i prioritats de les societats europees. Però els efectes no són automàtics ni sempre compatibles i, per tant, en absència d'unes polítiques que intentin aconseguir els equilibris adequats, els resultats podrien ser molt

diferents dels desitjats.

El futur de la societat de la informació és encara obert i pot ser model·lat d'acord amb els nostres desitjos. Que la futura societat de la informació sigui una societat millor o pitjor per a les persones no és un problema tecnològic. És una qüestió ètica i política.

La tradició europea, tant en el camp intel·lectual com en el polític, ha tendit sempre a l'equilibri. La nostra història està plena d'alts i baixos, de grans moments i de grans dificultats. Però al llarg d'aquest procés, els europeus hem après a viure junts al marge de les nostres diferències i hem aconseguit un sistema polític i social força equilibrat. I aquest és un valor que no hem d'abandonar en el nou context.

Les conseqüències d'una transició ràpida cap a una societat de la informació de dimensions globals susciten dubtes seriosos sobre la sostenibilitat a llarg termini d'aquesta nova societat. L'aspecte més popular d'aquesta preocupació per la sostenibilitat està relacionat amb els problemes del medi ambient i la utilització dels recursos materials, però hi ha reptes i perills tan o més importants en d'altres àrees.

La situació global no és fàcil. La població mundial s'està apropant als 10.000 milions de persones. La utilització de recursos primaris i la degradació ambiental segueixen una tendència clarament insostenible, mentre que els mecanismes econòmics internacionals fan que cada vegada siguin més corrents les orientacions i les decisions a curt termini. L'enorme influència dels mercats financers internacionals és un element d'inestabilitat i aquests mercats no semblen capaços d'organitzar un procés de transició prudent cap al futur que tingui en compte els problemes a llarg termini.

Però hi ha altres aspectes tan o més preocupants per a l'estabilitat de les nostres societats. La globalització dels mercats i la reorganització internacional del treball, provocada per la liberalització dels mercats i la revolució tecnològica, estan causant grans tensions en els sistemes laborals i posen en perill les estructures socials de molts països, tant els de nou desenvolupament com els avançats (en particular, els europeus). La conseqüència és, sovint, una dificultat creixent en relació amb la disponibilitat de feina en unes àrees i la sobreexplotació en d'altres. Tant una cosa com l'altra suposen, en darrer terme, una extensió de la pobresa i la consegüent inestabilitat social.

A més d'això, l'efecte uniformitzador que comporta la globalització del mercat de la informació posa en perill el pluralisme cultural i la diversitat lingüística, i crea en les persones una sensació de pèrdua d'identitat en una època en què creixen els sentiments de recuperació de la personalitat històrica i cultural.

Davant d'aquest triple repte --social, ecològic i cultural--, s'evidencia clarament la inexistència d'instruments nacionals o internacionals que puguin servir per abordar-lo. La gran preeminència de les forces econòmiques i dels mercats financers fa que les empreses estiguin, cada vegada més, orientades al curt termini, i alhora redueix notablement la capacitat dels governs i de les institucions públiques de caràcter social de fer la seva tradicional tasca de redistribució.

En resum, si acceptem continuar amb el model econòmic que s'ha iniciat als països tecnològicament capdavanters, especialment els anglosaxons d'Amèrica del Nord, les oportunitats de corregir aquesta situació i conduir-la cap a una estabilitat més gran es van reduint. Mentrestant, el temps

Que la futura societat de la informació sigui una societat millor o pitjor per a les persones no és un problema tecnològic. És una qüestió ètica i política

Davant d'aquest triple repte --social, ecològic i cultural--, s'evidencia la inexistència d'instruments nacionals o internacionals que puguin servir per abordar-lo

*Només
construirem una
societat de la
informació
sostenible si som
capaços
d'empènyer una
dinàmica
tecnològica i
econòmica forta
sense destruir els
equilibris socials,
culturals i
mediambientals*

*Per assegurar el
manteniment de
la competitivitat
en aquest nou
entorn global, hi
ha dos elements
imprescindibles:
disponibilitat de
tecnologia
i capacitat
d'innovació*

passa i cada vegada és més urgent fer-hi front.

No és estrany que sovint, a moltes parts d'Europa, apareguin preguntes del tipus: sabem ben bé cap a on anem?, s'està construint la societat que volem?, els mecanismes econòmics dominants tenen en compte els interessos col·lectius?, hi ha lloc per a les preocupacions de la gent?, on és la política que recull les aspiracions populars?

Una societat de la informació equilibrada i, per tant, sostenible a llarg termini només s'aconseguirà si en el seu desenvolupament incorpora els diversos problemes que acabo d'esmentar. Només construirem una societat de la informació sostenible si som capaços d'empènyer una dinàmica tecnològica i econòmica forta sense destruir --és més, fins i tot, millorant-- els equilibris socials, culturals i mediambientals.

L'essència de la sostenibilitat consisteix a equilibrar els aspectes econòmic, social, mediambiental i cultural aprofitant tots els nous recursos tecnològics per avançar en una perspectiva a llarg termini. Això no significarà mai aturar ni retardar el creixement, sinó dirigir-lo i fer que les orientacions siguin prèvies i estiguin per sobre de les dinàmiques dels mercats a curt termini. El mercat ha de funcionar de manera tan lliure com sigui possible, perquè és el mecanisme millor per a l'assignació de recursos; però ha de funcionar en un marc previ d'orientació general que sol no pot establir. Aquest marc és una responsabilitat de la política a l'hora de recollir les aspiracions dels ciutadans.

Com a conseqüència de totes aquestes consideracions, ha anat prenent força la idea que hi ha una via europea cap a la societat de la informació, que condueix cap a un model europeu de societat. Via i model que no pretenen ser únics ni imposar-se sobre cap altre, però que tampoc no poden ser escombrats per qualsevol altra fórmula que pretengui ser-nos imposada en virtut de no se sap quines exigències econòmiques.

Crec que és molt bo que es formulï aquest model i que serveixi com a aportació nostra a un diàleg global, perquè encara que puguin mantenir-se i conviure models diferents cal un acord mundial sobre alguns trets bàsics. A la resta del text, exposaré alguns dels que jo crec que són els elements fonamentals d'aquest possible model.

3. Tecnologia i competitivitat

Cal començar deixant ben clar que sense una economia sana és impossible aconseguir cap dels objectius de què he parlat. Cal una economia competitiva que generi prou excedents per finançar les despeses d'un benestar general i d'un entorn sostenible.

Això vol dir que fóra inútil preocupar-se de totes les dimensions que he esmentat si no garantíssim que la nostra activitat econòmica manté els nivells de competitivitat internacional i d'innovació que permeten una rendibilitat suficient. Adaptar-se a la societat de la informació és, doncs, aprofitar adequadament totes les noves oportunitats de negoci que proporciona i optar per les activitats que generen més valor afegit.

Per assegurar el manteniment de la competitivitat en aquest nou entorn global, hi ha dos elements imprescindibles: disponibilitat de tecnologia i capacitat d'innovació. Totes les actuacions que condueixin cap a un dinamisme més gran i que activin la presència d'aquests dos elements potenciaran una economia més sana i estable.

Afavorir la generació de tecnologia a través d'un increment de l'activitat de recerca i desenvolupament; accelerar la difusió dels resultats augmentant la interrelació entre els centres de recerca i les empreses; millorar el nivell de coneixements de totes les persones que participen en l'activitat productiva; fer que els mercats funcionin d'una manera més transparent i dinàmica, eliminant monopolis i abusos; augmentar la flexibilitat en l'organització del treball per permetre una implantació més ràpida de les innovacions, i facilitar sistemes de finançament que acceptin més el risc de la novetat. Totes aquestes mesures ja s'estan posant en marxa a Europa des de fa anys, però no sempre han estat prou impulsades pels governs ni acceptades pel teixit social.

Cal continuar i, en alguns casos, intensificar aquests tipus de polítiques i aconseguir que les empreses europees les facin seves. Els governs han de crear les condicions polítiques, reguladores o fiscals per afavorir-les.

4. Solidaritat: treball i educació

Les relacions entre tecnologia, productivitat i ocupació són al cor de la millora de l'economia i del benestar. Sempre que es dona un procés important d'innovació tecnològica es destrueixen llocs de treball, a causa de les noves activitats, dels canvis de la capacitat dels treballadors i de la nova divisió del treball entre països. Però alhora apareix una important creació d'ocupació en les noves activitats i en el conjunt de l'economia. Fins ara, l'experiència històrica de totes les revolucions tecnològiques indica que el resultat d'aquest doble efecte de destrucció creativa de treball ha estat positiu i que el progrés tècnic ha estat font de progrés econòmic i de benestar. Però, podem confiar que ara també sigui així? Estic convençut que sí, però també crec que no podem esperar-ho passivament, perquè els efectes positius no són automàtics com de vegades se'ns ha volgut fer creure.

El repte important que té Europa és crear les condicions necessàries per assegurar que s'aprofiten les oportunitats de creixement que ofereix la nova societat i que els seus efectes positius arriben a tothom. Europa ha d'evitar una nova fractura social que seria el resultat de l'apropiació, per part d'alguns, de la riquesa i dels llocs de treball generats per les noves condicions tècniques. Això vol dir que confiar que el creixement econòmic per si mateix resoldrà de forma permanent els actuals problemes d'atur és il·lusori. El creixement és una condició necessària però no és suficient. Deixar actuar les forces de l'economia i dels mercats, en absència de polítiques públiques dirigides a fer els canvis estructurals necessaris i de polítiques actives en el camp laboral, és arriscar-se a un fracàs important.

La transició cap a la societat de la informació, que s'està accelerant a tot Europa, hauria de comportar la revisió d'algunes de les polítiques bàsiques dels estats i de la UE amb vista a aprofitar, tant com es pugui, el potencial que aquesta transició ofereix per a la creació d'ocupació per a tothom. Em refereixo, sobretot, a tres tipus de polítiques: polítiques de relació laboral, polítiques d'organització del treball i polítiques d'educació.

Ara no tinc prou espai per descriure-les, però hem d'assumir una sèrie de punts per no perdre la possibilitat d'aconseguir una societat més rica i alhora més equilibrada socialment: una reforma profunda dels sistemes educatius, per respondre a la necessitat de poder anar aprenent al llarg de

*Les relacions
entre tecnologia,
productivitat i
ocupació són al
cor de la millora
de l'economia i
del benestar*

*Deixar actuar
les forces de
l'economia i dels
mercats, sense
tenir polítiques
públiques
dirigides a fer els
canvis estructurals
necessaris, és
arriscar-se a un
fracàs important*

S'ha entès que és impossible estendre l'estil de vida dels països del nord a un món que s'acosta als 10.000 milions de persones. Si no es canvien el model i les tecnologies ens apropiem a una situació explosiva

La preocupació fonamental és que les consideracions a llarg termini són difícils de fer encaixar en l'actual sistema d'organització dels mercats globalitzats

tota la vida; la incorporació a l'aprenentatge d'habilitats relacionades amb el món de la informació; un augment de la flexibilitat dels sistemes de treball (en el temps i en la distància) sense reduir els nivells de benestar social dels treballadors, i una millora extraordinària de les facilitats de creació de noves empreses de caràcter individual o col·lectiu.

5. Sostenibilitat ambiental

El concepte de sostenibilitat s'ha desenvolupat àmpliament en els darrers vint anys. Encara que inicialment es referia sobretot a la preocupació per l'entorn físic i l'impacte ambiental, s'ha anat estenent cap a la necessitat d'assegurar la sostenibilitat social i cultural, sense la qual tampoc no hi haurà futur per a les properes generacions. Jo em referiré ara exclusivament a l'aspecte ambiental de la sostenibilitat.

A poc a poc s'ha anat adquirint consciència de la impossibilitat de mantenir durant molt de temps un desenvolupament i un creixement econòmic que suposin un malbaratament de recursos i matèries energètiques i una destrucció mediambiental que posi en perill el futur del planeta. Sobretot, s'ha entès que és impossible estendre l'estil de vida actual dels països del nord a un món que s'acosta als 10.000 milions de persones. Si no es canvien el model i les tecnologies ens anirem apropant a una situació explosiva.

Les tecnologies de la comunicació i de la informació poden tenir un paper clau en l'enfocament del problema, ja que comporten un procés accelerat de desmaterialització, és a dir, poden permetre un augment dels nivells de benestar alhora que es disminueixen les quantitats de materials necessaris i de deixalles per unitat de PIB. Ofereixen, per tant, una gran oportunitat d'estimular l'economia reduint l'impacte ambiental, sempre que, en aplicar-les, provoquin una desmaterialització de la producció i del consum (és a dir, utilitzar i fer moure bits en comptes d'àtoms). Cal tenir-ne en compte, però, tots els efectes a llarg termini de l'aplicació, per evitar el que es coneix com l'*efecte rebot*.

La preocupació fonamental és que les consideracions a llarg termini són difícils de fer encaixar en l'actual sistema d'organització dels mercats globalitzats. L'ordre econòmic mundial i les reaccions dels mercats financers fan que les empreses estiguin molt més preocupades per les conseqüències a curt termini de les decisions empresarials que no pas per les repercussions a llarg termini; presenten, doncs, una gran excusa per no incorporar la responsabilitat mediambiental.

De la mateixa manera que la cultura europea ha anat incorporant al llarg d'aquest segle la dimensió social al funcionament de l'economia, cal que ara faci el mateix amb aquesta nova dimensió, sobretot tenint en compte que les noves tecnologies permeten solucionar problemes que abans podien ser molt difícils de resoldre. I cal que Europa lluiti perquè la liberalització del mercat global no faci impossible o econòmicament perillós aquest procés. En altres paraules: cal un acord mundial sobre aquests termes.

6. Pluralisme cultural

La societat de la informació serà una societat basada en el coneixement, en la qual els processos d'adquisició d'informació i d'aprenentatge seran fonamentals per a la participació dels ciutadans en la vida social i per evitar que en quedin marginats. Els sistemes de distribució de la informació i de disseminació de coneixements no són pas un element neutral sinó que sempre tenen un component important que és definit per l'herència cultural, els valors i les tradicions pròpies de cada grup humà.

Des d'aquesta òptica, els mitjans de comunicació tindran un paper importantíssim com a catalitzadors en la formació de l'opinió pública i com a elements d'integració social. El model europeu actual, sobretot en el camp audiovisual, es troba davant d'una profunda transformació. Les noves possibilitats tecnològiques canvien radicalment la manera de comunicar-se i d'accedir als productes culturals. Les nocions de temps i de distància desapareixen i les possibilitats d'interactivitat generen una nova relació.

Tot això pot suposar una entesa millor entre pobles i cultures diferents perquè creix el coneixement mutu, però també pot provocar un augment molt important del perill de colonització per part de les llengües i les cultures dominants. Aquest és un fenomen absolutament comprovable avui. Volem apropar-nos a un món on tots els ciutadans escoltin les mateixes notícies, mirin les mateixes pel·lícules, es preocupin del preu de les mateixes accions i parlin el mateix llenguatge?

Una vegada assegurada la uniformització dels estàndards tecnològics i dels protocols informàtics per garantir un bon funcionament de la xarxa a nivell global, el model europeu ha d'incloure el dret de preservar l'herència cultural pròpia i el manteniment de la diversitat. En un procés accelerat de mercantilització dels sistemes de difusió de la informació, cal preservar un concepte de servei públic que permeti que es puguin tenir en compte interessos col·lectius que la dinàmica del mercat no assumirà. Cal, doncs, promoure i fer acceptar l'especificitat cultural de certs continguts de les xarxes d'informació i l'existència de canals i de mitjans de comunicació d'interès públic.

7. Democràcia i participació

Les noves tecnologies de la informació i de les comunicacions creen noves possibilitats de participació dels ciutadans en els processos de decisió política. I això en diversos àmbits. El més simple és el de la informació: es pot aconseguir una administració pública més transparent, que faciliti l'accés dels administrats a totes les dades disponibles per als poders públics i que els poden ser útils. En segon lloc, hi ha l'àmbit de la gestió, que permet millorar la qualitat i l'eficàcia dels serveis eliminant burocràcia (i, per tant, fent desaparèixer cues, retards, finestretes i repeticions). I finalment, en l'àmbit de la participació política, es pot facilitar l'expressió de la voluntat popular a través de camins més senzills que els actuals.

En cadascun d'aquests camps, les administracions europees haurien d'avançar i portar la bandera en aquestes innovacions per a la millora del clima polític. Però avançar no només vol dir posar en marxa nous sistemes de gestió, sinó avaluar acuradament els avantatges i els inconvenients d'a-

Els mitjans de comunicació tindran un paper importantíssim com a catalitzadors en la formació de l'opinió pública i com a elements d'integració social

Les noves tecnologies de la informació i de les comunicacions creen noves possibilitats de participació dels ciutadans en els processos de decisió política

questes noves aplicacions, perquè cal evitar que el progrés sigui, un cop més, motiu de marginació de capes importants de la societat.

En el camp de la informació i de la gestió, això vol dir que s'han d'oferir opcionalment nous sistemes d'interacció amb els serveis públics, però segurament sense eliminar de cop els procediments actuals, que s'han d'anar adaptant, al mateix temps que es fa una tasca important de familiarització dels ciutadans amb les noves tecnologies. També caldrà assegurar que la utilització de mitjans molt més potents no posi en perill el manteniment de la confidencialitat i de la privacitat de les dades.

I en el camp de la participació política, cal tenir en compte que l'augment de les informacions disponibles no sempre significa una millora del sistema democràtic, perquè la capacitat de formar-se un criteri pot quedar compromesa tant per una manca d'informació com per un excés mal assimilat. Cal també evitar que la necessitat d'utilitzar noves eines per participar en la vida política posi en perill la integració dels que no tinguin les habilitats o el costum de fer-ho.

En resum, les societats europees han d'implantar nous sistemes administratius i polítics aprofitant els avantatges de les noves tecnologies, però assegurant que millora la disponibilitat de coneixements i la participació real i que no s'afegeixen dificultats noves.

8. Per saber-ne més...

Les idees que he exposat de forma tan resumida, les hem treballades durant els darrers anys uns quants grups de persones de procedències geogràfiques i sectorials diferents, amb motiu de reunions i discussions a Brussel·les i arreu d'Europa. A tots els qui vulguin tenir-ne més informació i, sobretot, informació més detallada, els recomano la lectura d'alguns documents de la Unió Europea¹:

✓ Comissió Europea (1994): *Croissance, compétitivité, emploi: les défis et les pistes pour entrer dans le XXle siècle*. (Livre blanc) Luxembourg: EUR-OP. [Traducció al castellà: Comissió Europea (1994): *Crecimiento, competitividad, empleo: retos y pistas para entrar en el siglo XXI*. Luxembourg: EUR-OP.]

✓ Comissió Europea (1996): *Construire la société européenne de l'information pour tous: premières réflexions du groupe d'experts de haut niveau: rapport intermédiaire*. Luxembourg: EUR-OP.

✓ Comissió Europea (1997a): *Construire la société européenne de l'information pour tous: rapport final du groupe d'experts de haut niveau*. Luxembourg: EUR-OP.

✓ Comissió Europea (1997b): *Des réseaux pour les citoyens et leurs communautés: tirer le meilleur parti de la société de l'information dans l'Union européenne: premier rapport annuel du Forum sur la société de l'information présenté à la Commission européenne*. Luxembourg: EUR-OP [Traducció al castellà: Comissió Europea (1997): *Redes al servicio de las personas y las colectividades: cómo sacar mayor partido de la Sociedad de la Información en la Unión Europea: primer informe anual del Foro de la*

(1) L'autor vol fer constar que en l'elaboració d'aquestes publicacions hi han intervingut les següents persones: en la primera obra, Jacques Delors; en la segona i tercera referències, Luc Soete [et al.]; en la sisena obra referenciada, Joan Majó [et al.], i en el setè informe, Joan Majó, J. Gray [et al.] Aquesta informació pot ajudar en la recerca d'altres obres elaborades pels autors indicats sobre aquest tema.

Sociedad de la Información a la Comisión Europea. Luxemburg: EUR-OP.]

✓ Information Society Promotion Office (1999): *Introduction to the Information Society: the European Way* <<http://www.ispo.cec.be/infosoc/backg/brochure.html>>.

✓ Information Society Forum (1997): *Barcelona Declaration* <<http://www.ispo.cec.be/infoforum/documents/declarations/barcelona.htm>>.

✓ Information Society Forum (1998): *Newark Declaration* <<http://www.ispo.cec.be/infoforum/documents/declarations/newark.htm>>.